

στην Πλατεία Συντάγματος εκφώνησε στις 5 Σεπτεμβρίου την πασίγνωστη εκείνη προγραμματική ομιλία με την οποία παρουσιάστηκε ως «σημαιοφόρος νέων πολιτικών ιδεών» και όχι ως αρχηγός ενός νέου κόμματος -μόνο στη βουλή θα ιδρυόταν το κόμμα της ανανέωσης, όταν θα βρισκόταν μαζί με ομοφρονούντες.

G. Hering, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936*, τόμ. Β΄, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 2004, σ. 780

Κείμενο Β

Το διαφαινόμενο νέο αδιέξοδο έλυσε και πάλι ο Βενιζέλος, που ήρθε οριστικά στην Αθήνα στις 5 Σεπτεμβρίου. Την ίδια ημέρα εκφώνησε τον πρώτο του πολιτικό λόγο στην Ελλάδα, από εξώστη στην πλατεία Συντάγματος. Κατεзоχήν ιστορική στιγμή υπήρξε η αντιπαράθεσή του με μερίδα του συγκεντρωμένου πλήθους που φώναζε «Συντακτική!». Σώπασαν τελικά, όταν ο Βενιζέλος για τρίτη φορά επέμεινε ότι είχε προτείνει (τον Ιανουάριο) τη σύγκληση Αναθεωρητικής Βουλής. Στη συνέχεια αρνήθηκε ότι ήταν αντιδυναστικός.

Γ. Θ. Μαυρογορδάτος, *Ο Εθνικός Διχασμός 1915*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2015, σσ. 27-28

Λατινικά Β΄ τάξης Ημερήσιου και Εσπερινού ΓΕΛ

Διδακτέα ύλη

Για τη διδασκαλία του μαθήματος των Λατινικών στη Β΄ τάξη του Ημερήσιου και του Εσπερινού Γενικού Λυκείου, αξιοποιούνται:

- το εγχειρίδιο: Μ. Πασχάλης, Γ. Σαββαντίδης, *Λατινικά τ. Α΄* και το βιβλίο αναφοράς:
- Α. Τζάρτζανος, *Λατινική Γραμματική*.

Ως διδακτέα ύλη του μαθήματος των Λατινικών της Β΄ Τάξης του Ημερήσιου και του Εσπερινού Γενικού Λυκείου, Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών ορίζεται η παρακάτω ύλη από το εγχειρίδιο *Λατινικά τ. Α΄* των Μ. Πασχάλη, Γ. Σαββαντίδη:

1. Από την **Εισαγωγή** διδάσκονται σε δύο (2) διδακτικές ώρες οι Ενότητες: α) Λατινική Γλώσσα και Λογοτεχνία: Η λατινική γλώσσα, Η γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας, Εποχές της ρωμαϊκής λογοτεχνίας, Γενικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής λογοτεχνίας. β) Η εξέλιξη της ρωμαϊκής λογοτεχνίας: Κλασική εποχή: α. Οι χρόνοι του Κικέρωνα, β. Αυγούστειοι χρόνοι.
2. Οι **Ενότητες I-XV**.

Οδηγίες διδασκαλίας

Το Π.Σ. που θα εφαρμοστεί το τρέχον σχολικό έτος αποτελεί **μεταβατικό** Π.Σ. και εξυπηρετεί τον αναπροσανατολισμό της διδασκαλίας του μαθήματος. Δεδομένου όμως ότι παραμένει σε ισχύ το σχολικό εγχειρίδιο των Μ. Πασχάλη- Γ. Σαββαντίδη, *Λατινικά Λυκείου, Α΄* τεύχος, ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» που έχει γραφεί με τις κατευθύνσεις και τα κριτήρια του προηγούμενου Π.Σ., ακολουθούν ορισμένες επισημάνσεις που αφορούν τη διδασκαλία του μαθήματος στη Β΄ τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού ΓΕΛ, βάσει του μεταβατικού Π.Σ.

Στο πλαίσιο της λειτουργίας του Γενικού Λυκείου ως βαθμίδα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρέχει γενική παιδεία αλλά και βαθμιαία εμβάθυνση σε επιμέρους γνωστικά αντικείμενα, το μάθημα των Λατινικών δύναται, ανάμεσα σε άλλα, να συμβάλει στην

προαγωγή της κριτικής σκέψης, στην καλλιέργεια της αυτοσυνειδησίας των μαθητών και των μαθητριών σε εθνικό επίπεδο, σε ευρωπαϊκό, κ.λπ. και στην ανάπτυξη θετικής στάσης απέναντι στις ηθικές αξίες που συνιστούν το ανθρωπιστικό ιδεώδες.

Το μάθημα των Λατινικών συμβάλλει στην καλλιέργεια της ανθρωπιστικής παιδείας, αφού ο κύριος χαρακτήρας του είναι μορφωτικός-ανθρωπιστικός και ειδικότερα αρχαιολογιστικός. Η διδασκαλία του αποβλέπει στη σταδιακή εξοικείωση των μαθητών και των μαθητριών με τη λατινική γλώσσα, που θα επιτρέψει στη συνέχεια μια πρώτη γνωριμία τους με τη ρωμαϊκή γραμματεία και τον κόσμο που τη δημιούργησε.

Η λατινική γλώσσα και λογοτεχνία συναποτελούν με την αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία τις δύο στέρες βάσεις, πάνω στις οποίες οικοδομήθηκε ιστορικά ο ευρωπαϊκός κόσμος. Η εξοικείωση των μαθητριών και των μαθητών με τη λατινική γλώσσα/λογοτεχνία μπορεί να συμβάλει στην εκ μέρους τους συνειδητοποίηση της στενής σχέσης της με το έτερο, το αρχαιοελληνικό σκέλος της κλασικής παιδείας. Δεν πρόκειται, ασφαλώς, μόνο για τις εμφανείς ομοιότητες στη δομή της γλώσσας, τις κοινές ρίζες των λέξεων και τα πολυάριθμα δάνεια εκατέρωθεν ή την επιρροή που δέχθηκε η λατινική λογοτεχνία από τους Έλληνες συγγραφείς και ποιητές. Είναι, άλλωστε, γνωστό ότι πολλές λέξεις των ευρωπαϊκών γλωσσών (αγγλική, γαλλική, ισπανική, κ.λπ.) προέρχονται από τη Λατινική. Πολύ μεγαλύτερη σημασία έχει να κατανοηθεί ότι η διάσωση και ανάδειξη της ελληνικής λογοτεχνίας και ευρύτερα του ελληνικού πολιτισμού πραγματοποιήθηκε με την ακμή της ρωμαϊκής παρουσίας στην ιστορία. Η σημερινή εικόνα για το παρελθόν μας, άλλωστε, έχει περάσει μέσα από το φίλτρο της ρωμαϊκής πρόσληψης που προηγήθηκε. Επίσης, πέρα από την ανάγκη αντιμετώπισης του ευρωπαϊκού πολιτισμού ως προϊόντος αδιαχώριστου από τον ελληνορωμαϊκό κόσμο, είναι χρήσιμο να συνειδητοποιηθεί ότι πτυχές του πολιτισμού, π.χ. το Δίκαιο, η Ιατρική, η Φαρμακευτική, η Χημεία, έχουν συγκεκριμένες και μεγάλες οφειλές στη ρωμαϊκή συνιστώσα.

Για να αξιοποιηθεί το παιδευτικό περιεχόμενο των Λατινικών, επιβάλλεται η διδασκαλία του μαθήματος να πλαισιώνεται και από τη γνωριμία με τον ρωμαϊκό κόσμο, την πρόσκτηση, έστω και σε στοιχειώδη βαθμό, μιας «ρωμαιογνωσίας», ώστε να είναι ορατό το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε, μιλήθηκε και εξελίχθηκε ως γλώσσα λογοτεχνίας και επιστήμης η κλασική αυτή γλώσσα. Αυτό θα συντελέσει στην ουσιαστική συνειδητοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς ως τμήματος του ευρωπαϊκού πολιτισμού ευρύτερα, στοιχείο που οδηγεί και στον σεβασμό της διαφορετικότητας και της πολιτισμικής ετερότητας στο πλαίσιο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Η σύγχρονη διδακτική προσέγγιση των κλασικών κειμένων (και τέτοια, ως γνωστόν, είναι και τα λατινικά κείμενα) πρέπει να στοχεύει στην ανάδειξη του πολιτισμού που αποτυπώνει το κείμενο και στη μετατόπιση του ενδιαφέροντος των μαθητών και των μαθητριών από το ενδιαφέρον για τη γλώσσα του κειμένου στο περιεχόμενο και την κατανόησή του, αξιοποιώντας ως μέσο την ανασύνθεση ιστορικών, θρησκευτικών, πολιτικών και άλλων στοιχείων που ενυπάρχουν σε αυτό.

Η προσέγγιση του κειμένου οφείλει να είναι κειμενοκεντρική και μαθητοκεντρική και να παρέχει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό για διαμορφωτική αξιολόγηση. Με την κειμενοκεντρική μέθοδο δίνεται έμφαση στη διδασκαλία των στοιχείων εκείνων που επιτρέπουν την κατανόηση των μηχανισμών οργάνωσης του λόγου σε επίπεδο πρότασης και κειμένου. Η κατανόηση της δομής της λατινικής γλώσσας και η διδασκαλία των φαινομένων της γραμματικής και του συντακτικού οφείλει να στηρίζεται στη συγκριτική προσέγγισή τους

με τα αντίστοιχα, όπου αυτά υφίστανται, φαινόμενα της αρχαίας και της νέας ελληνικής γλώσσας, ώστε να κατακτηθεί βαθμιαία ολοκληρωμένη γνώση με τρόπο οικονομικό και αποτελεσματικό. Με τον σύγχρονο τρόπο γλωσσικής διδασκαλίας αποφεύγεται η πρόταξη της θεωρίας και επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να κατανοήσουν τη δομή της γλώσσας, τη λειτουργία των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων και το περιεχόμενο των κειμένων. Συνιστάται η προσέγγιση της γλωσσικής δομής να μη γίνεται με τρόπο ρυθμιστικό-κανονιστικό. Με παιγνιώδεις επινοήσεις να οδηγούνται οι μαθητές και οι μαθήτριες στη βιωματική προσέγγιση και στην πρόσληψη των αξιών που υπηρετούν τα κείμενα.

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να μελετήσουν βασικά στοιχεία του λατινικού γλωσσικού συστήματος –γραμματικοσυντακτικές δομές και φαινόμενα– και να κατανοούν και να ερμηνεύουν κείμενα, βάσει ενός γλωσσικού υπομνηματισμού
- να συνειδητοποιήσουν τη σχέση της Λατινικής με την Αρχαία Ελληνική, ώστε να μπορούν να διακρίνουν ομοιότητες και διαφορές
- να αντιληφθούν τις γλωσσικές επιδράσεις της λατινικής γλώσσας στις γλώσσες των λαών της Ευρώπης και να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν την προέλευση λέξεων ευρωπαϊκών γλωσσών τις οποίες διδάσκονται στο σχολείο
- να είναι σε θέση να κατανοούν όρους, έννοιες και εκφράσεις ή αποφθέγματα που χρησιμοποιούνται συχνά στον έντυπο και ηλεκτρονικό λόγο και να αναγνωρίζουν λέξεις της Λατινικής που ως γλωσσικά δάνεια έχουν ενσωματωθεί στο λεξιλόγιο της Νέας Ελληνικής
- να επισημάνουν βασικές εκφραστικές ιδιαιτερότητες της λατινικής γλώσσας (ακρίβεια, σαφήνεια, κ.λπ.)
- να γνωρίσουν, αξιοποιώντας διαθεματικά τις πληροφορίες που περιέχονται στο σχολικό εγχειρίδιο, βασικά στοιχεία της ρωμαϊκής γραμματείας (γραμματειακά είδη, αντιπροσωπευτικά έργα και ονόματα συγγραφέων κ.λπ.)
- να γνωρίσουν κάποιες πτυχές του δημόσιου και ιδιωτικού βίου των αρχαίων Ρωμαίων.

Το μάθημα των Λατινικών διδάσκεται στη Β΄ Τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού ΓΕΛ για δύο (2) ώρες εβδομαδιαίως. Τα κείμενα που αξιοποιούνται στη διδασκαλία συνοδεύονται από εισαγωγικό σημείωμα στην ελληνική γλώσσα, ούτως ώστε να προηγείται η νοηματική οικείωση με το κείμενο και να υπάρχει μια γενική εικόνα για θέματα που αφορούν τη ρωμαϊκή σκέψη και ιδεολογία. Τα κείμενα συνοδεύονται, επίσης, από υποστηρικτικό λεξιλόγιο και αναφορές σε ετυμολογικές συγγένειες με παράθεση των αντίστοιχων λέξεων της Αρχαίας ή Νέας Ελληνικής, και από φαινόμενα γραμματικής και συντακτικού που εμφανίζονται στα αντίστοιχα κείμενα, συνοδευόμενα από παραδείγματα και ασκήσεις.

Για την εξέταση στο μάθημα των Λατινικών της Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών της Β΄ τάξης Ημερήσιου και του Εσπερινού Γενικού Λυκείου δίνεται στους μαθητές και τις μαθήτριες διδαγμένο κείμενο ή συνδυασμός κειμένων συνολικής έκτασης 10-12 στίχων και ζητείται από αυτούς/ές:

α) να το μεταφράσουν στη Νέα Ελληνική

β) να απαντήσουν στις εξής παρατηρήσεις:

- μία (1) παρατήρηση κλειστού τύπου από την Εισαγωγή του σχολικού εγχειριδίου

- μία (1) παρατήρηση ανοικτού ή κλειστού τύπου από το εισαγωγικό σημείωμα του κειμένου σε συνάρτηση με το περιεχόμενο του κειμένου
- μία (1) παρατήρηση ετυμολογική: Συσχέτιση λέξεων της Λατινικής με λέξεις που χρησιμοποιούνται στη Νέα Ελληνική. Προς τούτο οι διδάσκοντες/ουσες αξιοποιούν και τα Ετυμολογικά του σχολικού βιβλίου. Η συσχέτιση λατινικών λέξεων με ετυμολογικά συγγενείς λέξεις της Αρχαίας Ελληνικής ή με λέξεις που προέρχονται από σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες, να γίνεται **μόνο** για δραστηριότητες στην τάξη
- μία (1) παρατήρηση που θα αξιοποιεί τη χρήση στερεότυπης λατινικής φράσης ή λέξης (**μόνο** από τις φράσεις ή λέξεις που βρίσκονται στο Παράρτημα που ακολουθεί) στο κατάλληλο κειμενικό περιβάλλον της ΝΕ
- δύο (2) παρατηρήσεις Γραμματικής
- μία (1) παρατήρηση Συντακτικού.

Καθεμία από τις παρατηρήσεις Γραμματικής και Συντακτικού μπορεί να αναλύεται σε δύο (2) ισοδύναμα υποερωτήματα.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Για τη διευκόλυνση των διδασκόντων/ουσών στη διδασκαλία του μαθήματος των Λατινικών, σε σύντομο χρονικό διάστημα θα τεθεί υπόψη τους ενδεικτικό σενάριο διδασκαλίας του μαθήματος των Λατινικών.

Ενδεικτικές δραστηριότητες

- Αντιστοίχιση λατινικών λέξεων και της σημασίας τους στα ΝΕ.
- Ένθεση στερεότυπης λατινικής φράσης στο κατάλληλο κειμενικό περιβάλλον της ΝΕ.
- Ασκήσεις γραμματικής, ανοικτού ή κλειστού τύπου –πολλαπλής επιλογής, αντιστοίχισης / σύζευξης, κ.ά.
- Ασκήσεις συντακτικού ανοικτού ή κλειστού τύπου –πολλαπλής επιλογής, αντιστοίχισης / σύζευξης, κ.ά.
- Αξιοποίηση της γνώσης των γραμματικών / συντακτικών φαινομένων της Νέας Ελληνικής, και κατά περίπτωση, της Αρχαίας Ελληνικής για τη διδασκαλία / κατανόηση των αντίστοιχων φαινομένων της Λατινικής, τηρουμένων των αναλογιών
- Συζήτηση-άσκηση-σύντομη προαιρετική εργασία, για π.χ. την οικουμενικότητα του ρωμαϊκού *imperium*, τις αντιλήψεις για τη θεϊκή αποστολή της Ρώμης, τα πατροπαράδοτα ήθη των Ρωμαίων, δεισιδαιμονίες ή θρησκευτικές αντιλήψεις, όψεις της καθημερινότητας, τη χρήση της λογοτεχνίας ως μέσου πολιτικής προπαγάνδας, θέματα πατρωνίας ή λογοκρισίας, ανάλογα με τις μικρές ευκαιρίες που δίνουν τα κείμενα
- Σχόλιο για την άσκηση της κριτικής σκέψης με αφορμή ζητήματα ιδεών ή αξιών, όπως προκύπτουν από τα κείμενα
- Επισκόπηση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας, με βάση την Εισαγωγή του σχολικού βιβλίου, αλλά χρήση της στο πλαίσιο κριτικής ανάγνωσης ορισμένων μόνο σημείων, κατά την κρίση των διδασκόντων
- Προαιρετικές εργασίες, π.χ. κατασκευή χάρτη με την εξέλιξη του ρωμαϊκού κράτους, αναζήτηση ιστορικών βίντεο, διαγραμμάτων με τους Ρωμαίους

συγγραφείς και ποιητές σε χρονολογική και ειδολογική κατάταξη (με τη μορφή εννοιολογικού χάρτη – mind map), σύνθεση δημιουργικής εργασίας, κ.ά.

- Χρήση νέων τεχνολογιών: σύνθεση ή αξιοποίηση πολυτροπικών κειμένων, αξιοποίηση βίντεο, ντοκιμαντέρ, φιλμογραφίας, φωτογραφίας, ψηφιακών λεξικών, έγκυρων διαδικτυακών τόπων για την παρουσίαση επιμέρους πτυχών που αφορούν τη λογοτεχνία, τη ρωμαϊκή ιστορία, την ίδρυση της Ρώμης. Εικονική περιήγηση σε μουσεία, παραστάσεις της νεότερης ή σύγχρονης τέχνης που είναι εμπνευσμένες από τις σχετικές μυθολογικές ιστορίες, κ.λπ.
- Όλες οι παραπάνω δραστηριότητες προτείνονται ως ενδεικτικές εναλλακτικές δυνατότητες εμπλουτισμού του μαθήματος. Ο/Η διδάσκων/ουσα με ενσυναίσθηση θα λάβει υπόψη τα χαρακτηριστικά των μαθητών του και των μαθητριών του και θα αξιοποιήσει τις πιο πρόσφορες, κατά την κρίση του, εναλλακτικές δυνατότητες, ανάλογα με τις κλίσεις και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μελών κάθε επιμέρους μαθητικής κοινότητας.

Ενδεικτικό υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό

- Η ενδεικτική βιβλιογραφία που παρέχεται από το βιβλίο καθηγητή
- Θ. Παπαγγελής, (2006). *Η Ρώμη και ο κόσμος της*. «Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση». Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. Διαθέσιμο στο http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/rome/index.htm
- Β. Φυντίκογλου, Χ. Τσίτσιου-Χελιδόνη, (2015). *Lingua Latina*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο http://hdl.handle.net/11419/24_09, (σσ. 190-201).
- Αξιοποίηση ψηφιακών διδακτικών πόρων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας.
- Ταινίες τεκμηρίωσης
- Χρήση των TLG / TLL για αναζήτηση κειμένων και εξοικείωση ή απλή γνωριμία των μαθητών και των μαθητριών με έγκυρους διαδικτυακούς τόπους και ψηφιακά εργαλεία σχετικά με την αρχαιογνωσία. π.χ. <http://www.perseus.tufts.edu/>
- Online λεξικά, π.χ. <https://logeion.uchicago.edu/>
- *A Latin Dictionary. Founded on Andrews' edition of Freund's Latin dictionary. revised, enlarged, and in great part rewritten by*. Charlton T. Lewis, Ph.D. and Charles Short, LL.D. Oxford. Clarendon Press. 1879. Διαθέσιμο στο <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0059>
- *Λεξικόν λατινοελληνικόν /το μεν πρώτον συνταχθέν και εκδοθέν υπό του εκ Βρέμης της Γερμανίας Ερρίκου Ουλερίχου, είτα δε το δεύτερον τρίτον και τέταρτον επεξεργασθέν και πλουτισθέν λέξεσι και σημειομένοις υπό Στεφ. Α. Κουμανούδη, Εν Αθήναις 1884*, διαθέσιμο στο <https://anemi.lib.uoc.gr/metadata/d/d/f/metadata-413-0000136.tkl>

- Ι. Σταματάκος, *Λεξικόν της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσης, (Απάνθισμα Ρητών, Γνωμικών, Αποφθεγμάτων και Παροιμιωδών φράσεων, Β' Εκ της Λατινικής)* Αθήναι 2012 (ανατ.)
- Διαγράμματα και πίνακες για τη ρωμαϊκή πολιτισμική και πολιτική ιστορία, τη λατινική γλώσσα (γραμματική, συντακτικό, λεξιλόγιο).
- Ιστορικοί χάρτες του αρχαίου ελληνικού και ρωμαϊκού κόσμου.
- Πολυτροπικά κείμενα, εννοιολογικοί χάρτες, πίνακες, κ.ά.
- Μουσεία για ανεύρεση εικαστικού υλικού (π.χ. <https://www.britishmuseum.org/>, <https://www.metmuseum.org/art/collection>, <https://www.namuseum.gr/>)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Λατινικές φράσεις που είναι σε χρήση στον νεοελληνικό λόγο

- **A.C. (ante Christum)** προ Χριστού (π.Χ.)
- **A.D. Anno Domini** (κατά λέξη: έτος Κυρίου) μετά Χριστόν (μ.Χ.)
- **ad hominem (argumentum)** επιχείρημα που απευθύνεται επιθετικά εναντίον του προσώπου και όχι εναντίον της θέσης που το πρόσωπο αυτό εκφράζει, η προσωπική επίθεση, η απάντηση/επίθεση στο πρόσωπο που εξέφρασε μια άποψη με την οποία διαφωνούμε, αντί η απάντηση να αφορά την άποψη αυτή
- **ad populum (argumentum)** επιχείρημα που αποτελεί μια ψευδή θέση αλλά αντλεί τη βαρύτητά του από την ευρεία απήχηση της θέσης αυτής
- **altera pars** η άλλη πλευρά, η άλλη άποψη
- **alter ego** το άλλο Εγώ, το δεύτερο Εγώ, το πρόσωπο με το οποίο ταυτίζεται κανείς, το συμπλήρωμά του, ο άλλος του εαυτός
- **A.M. (Ante Meridiem)** προ μεσημβρίας (π.μ.)
- **a posteriori** εκ των υστέρων
- **a priori** εκ των προτέρων
- **ca., cir., circ. (circa)** περί, περίπου
- **carpe diem** εκμεταλλεύσου τη μέρα (Οράτιος, Ωδ. 1.11.8)
- **casus belli** κατά λέξη: περίπτωση πολέμου. Συχνότερα χρησιμοποιείται με την έννοια «αιτία πολέμου»
- **Curriculum Vitae, CV** (κατά λέξη: η πορεία του βίου), το βιογραφικό σημείωμα
- **de facto** εκ των πραγμάτων, αυτό που προκύπτει από τα πράγματα, από την πραγματικότητα, στην πραγματικότητα. Πολιτικός και διπλωματικός όρος που δηλώνει ότι πράξη, ενέργεια, κατάσταση, απαίτηση κ.λπ. που προέκυψε από την εξέλιξη των γεγονότων, αναγνωρίζεται ως πραγματική, παρόλο που η νομιμότητά της αμφισβητείται ή δεν έχει ακόμη οριστικοποιηθεί
- **de iure** εκ του δικαίου, εκ του νόμου, νομίμως, αυτό που προκύπτει από την εφαρμογή του δικαίου, νομικά.
- **erga omnes** έναντι όλων
- **et alii, et al.** και άλλοι, και άλλα, κ.ά.
- **et cetera, etc.** και λοιπά, κ.λπ.
- **ex cathedra** «από καθέδρας». Λέγεται για ομιλητή που εκφράζεται με ύφος αυθεντίας ή από θέση που του δίνει το δικαίωμα να θεωρείται αυθεντία
- **exempli gratia, e.g.** παραδείγματος χάριν (π.χ.)

- **ex officio** αυτό που προκύπτει από τη θέση καθήκοντος κάποιου, από τη θέση κάποιου, από το αξίωμα κάποιου
- **in medias res** στο μέσο της υπόθεσης ή της πλοκής
- **in memoriam** εις μνήμην, στη μνήμη κάποιου
- **lapsus linguae** γλωσσικό λάθος, λάθος εκ παραδρομής στην ομιλία
- **lapsus calami** λάθος της γραφίδας, λάθος εκ παραδρομής στον γραπτό λόγο
- **mea culpa** λάθος μου
- **memorandum** μνημόνιο, υπόμνημα
- **modus operandi (M.O.)** τρόπος ενέργειας
- **modus vivendi** τρόπος ζωής
- **moratorium** καθυστέρηση
- **mutatis mutandis** τηρουμένων των αναλογιών, μετά τις απαραίτητες αλλαγές
- **passim** σποράδην, σποραδικά, εδώ κι εκεί, σε διάφορα σημεία του κειμένου
- **persona grata** πρόσωπο επιθυμητό, ευπρόσδεκτο
- **persona non grata** πρόσωπο ανεπιθύμητο
- **placebo** (κατά λέξη: θα προσφέρω ευχαρίστηση, ικανοποίηση) φάρμακο που χορηγείται στον ασθενή για ψυχολογική του στήριξη παρά για τη θεραπεία της αρρώστιας του
- **P.M. (Post Meridiem)** μετά μεσημβριάν (μ.μ.)
- **primus inter pares** πρώτος μεταξύ ίσων
- **prima facie** εκ πρώτης όψεως
- **scripta manent** τα γραπτά μένουν
- **(sic)** έτσι ακριβώς (γραμμένο, διατυπωμένο κ.λπ.). Βρίσκεται πάντα σε παρένθεση και δίνει έμφαση σε ένα στοιχείο του λόγου που πρέπει να προσέξει ο αναγνώστης, επειδή αυτό είναι εσφαλμένο, παράδοξο ή αδόκιμο
- **sine qua non** (συχνά μαζί με τις λέξεις **conditio, causa**) (κατάσταση, αιτία) εκ των ων ουκ άνευ, αναγκαία προϋπόθεση
- **s.o.s. (si opus sit)** αν χρειάζεται, αν υπάρχει ανάγκη
- **status quo** (κατά λέξη: η κατάσταση στην οποία...) η ισχύουσα κατάσταση
- **sui generis** (κατά λέξη: του δικού του γένους) ιδιόμορφος, ιδιότυπος. Λέγεται συνήθως ως χαρακτηρισμός προσώπων ή καταστάσεων που έχουν κάτι το ιδιαίτερο, ιδιότητα χαρακτηριστική των ίδιων και μόνο
- **tabula rasa** (κατά λέξη: άγραφη πλάκα, αποξεσμένος, σβησμένος πίνακας). Λέγεται για τον νου, που θεωρείται ως κάτι άγραφο, κενό, πριν γεμίσει με εντυπώσεις, γνώσεις, εμπειρίες
- **terra incognita** άγνωστη γη, άγνωστος τόπος, άγνωστο θέμα, αντικείμενο
- **urbe et orbi** στην πόλη και στην οικουμένη, στην πόλη και σε ολόκληρο τον κόσμο, δηλαδή παντού
- **verbatim** κατά λέξη, ακριβώς
- **vs. (versus)** εναντίον (κάποιου)

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ Β΄ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ:

Στ. Βιρβιδάκης, Β. Καρασμάνης, Χ. Τουρνά, *Αρχές Φιλοσοφίας*, ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»